

Over de gele oranjetipjes, *Anthocharis cardamines* ab. *aureoflavescens* Cockerell (Lepidoptera: Pieridae) in mijn vlindercollectie

Melkert F.

Samenvatting. De auteur beschrijft de vondst en de kweek van *Anthocharis cardamines* ab. *aureoflavescens* Cockerell in Noord-Holland, Nederland, van 1971 tot 1977.

Abstract. The author describes the discovery and the breeding of *Anthocharis cardamines* ab. *aureoflavescens* Cockerell in the province of Noord-Holland, The Netherlands, from 1971 till 1977.

Résumé. L'auteur décrit la découverte et l'élevage d'*Anthocharis cardamines* ab. *aureoflavescens* Cockerell dans la province de Noord-Holland, Pays-Bas, de 1971 à 1977.

Key words: *Anthocharis cardamines* ab. *aureoflavescens* Cockerell – aberration – The Netherlands – Lepidoptera.

Melkert F.: Sint-Adelbertabdij, Abdijlaan 26, 1935 BH Egmond-Binnen, Nederland.

In het artikel van Stef Spruytte en Sylvain Cuvelier (2015) las ik met belangstelling over een vrouwtje van *Anthocharis cardamines* (Linnaeus, 1758) met een zeldzaam afwijkend vlekkenpatroon, nl. de forma *decolorata* (Caruel, 1955). Het is wel zo dat bij de witjes of Pieridae hoogstzelden aberraties worden waargenomen. Toch had ik het geluk om zelf kennis te mogen maken met een aberratie van *Anthocharis cardamines* die nog niet eerder in Nederland was gemeld, nl. de forma *aureoflavescens* Cockerell.

In het voorjaar van 1971 kweekte ik uit eitjes van een gevangen vrouwtje een vijftiental rupsen op, die alle goed verpopten. De rupsen werden elk apart

opgekweekt om kannibalisme te voorkomen. Het gevangen vrouwtje vloog al eierlegend langs de Zeeweg bij Castricum (Noord-Holland), ter hoogte van het bezoekerscentrum "De Hoep". Half april 1972 slopen al enkele mannetjes uit de pop met normale oranje voorvleugels (Fig. 1), maar op 25 april ontpopte een mannetje waarvan de voorvleugels botergeel waren (Fig. 2). Diezelfde dag kwam nog een ander mannetje uit de pop met oranje voorvleugels maar langs de binnenrand met een zweempje geel. Op 27 april kwam er weer een botergeel mannetje (Fig. 4) uit de pop en tevens enkele vrouwtjes die normaal van kleur waren.

Figs. 1–4. *Anthocharis cardamines* (Linnaeus, 1758). Mannetjes. Vindplaats: Castricum (Noord-Holland), leg. en coll. F. Melkert.

Fig. 1.– nominaatvorm, 25.iv.1972, ab ovo.

Fig. 2.– forma *aureoflavescens* Cockerell, 25.iv.1972, ab ovo.

Fig. 3.– forma *aureoflavescens*, onderzijde, 17.v.1977.

Fig. 4.– forma *aureoflavescens*, 27.iv.1972, ab ovo.

Foto: Jack Pouw.

Over gele oranjetipjes kon ik in de literatuur niets vinden. Dus schreef ik toentertijd naar vlinderkenner B. J. Lempke in Amsterdam om te vragen of hij dat verschijnsel kende. Op 4 juni 1972 antwoordde Lempke mij het volgende: "U hebt wel een zeldzaam geluk gehad

met de kweek van *A. cardamines*. De vorm met gele in plaats van oranje vlek is bekend maar zeer zeldzaam. De juiste naam is ab. *aureoflavescens* Cockerell. Voor zover ik weet is dit de eerste keer dat hij in Nederland is waargenomen. Zonder twijfel een erfelijke vorm, in het

buitenland op diverse plaatsen waargenomen, maar steeds zeer zeldzaam.”.

De twee gele exemplaren kwamen in mijn vlindercollectie terecht. De vrouwelijke exemplaren liet ik weer vrij in de buurt waar ik oorspronkelijk de stammoeder had gevonden. Aan deze vrouwtjes was immers niet te zien of ze gele of oranje nakomelingen zouden voortbrengen. Vijf jaar later was ik in elk geval erg verrast toen ik op 17 mei 1977 in de natuur een geel oranjetipje zag vliegen (fig. 3), juist weer in de omgeving waar ik indertijd de bewuste stammoeder had gevangen. Ik vermoed dat het een nakomeling betrof van de uitgezette vrouwtjes maar daarvan valt natuurlijk niets te

bewijzen. Ook dit exemplaar kwam in mijn collectie terecht maar deze keer geprepareerd met de onderkant naar boven.

Zou het niet de moeite lonen om in het voorjaar eens goed op gelige witjes te letten die dan mogelijk gele mutanten van het oranjetipje kunnen zijn en onder de vele witjes niet gemakkelijk opvallen. Of is die mutant werkelijk zo zeldzaam? Ten slotte een kleine bedenking: is het geel oranjetipje een primitieve vorm of zou de oranje kleur in de verre toekomst juist meer naar geel gaan neigen? Een vrijwel onoplosbare vraag, lijkt me. Echter wel uitermate boeiend.

Literatuur

Spruytte S. & Cuvelier S. 2015. Recente dagvlinderobservaties in West-Vlaanderen (Lepidoptera: Papilionoidea). — *Phegea* 43(1): 22–24.

Boekbespreking

Bakker W., Bouwman J., Brekelmans F., Colijn E., Felix R., Grutters M. Kerkhof W. & Kleukers R. 2015: *De Nederlandse sprinkhanen en krekels (Orthoptera)*.

17 × 24 cm, 248 p., 628 figuren waarvan de meeste in kleur, te bestellen bij eis@naturalis.nl of online via www.eis-nederland.nl/et, paperback 17,50 € (ISSN 1875-760x).

Dit achtste deel in de reeks *Entomologische tabellen* is tevens het dikste en het rijkst geïllustreerde, hoewel er van deze orde slechts 50 soorten in Nederland voorkomen van de iets meer dan 26.000 beschreven soorten wereldwijd.

Na enkele inleidende hoofdstukken met o.a. info over het atlasproject, de biologie van sprinkhanen en krekels, hun morfologie, systematiek, verspreiding in Nederland, volgt een rijkelijk geïllustreerde determineertabel tot op soortniveau. Daarna volgen de besprekingen van de individuele soorten, met vermelding van de Nederlandse en Latijnse naam, een korte beschrijving van het uiterlijk (lengte van mannetje en vrouwtje, algemeen uiterlijk, verschillen met gelijkende soorten), biotopen, het voortgebrachte geluid, de levenscyclus, het voorkomen in Nederland (met info over de bedreigingstoestand), en tips met de meest geschikte methodes om de soort te kunnen waarnemen.

Van elke soort worden zowel het mannetje als het vrouwtje met een fraaie kleurenfoto afgebeeld. Bij elke soort hoort verder een stippenkaart met de verspreiding in Nederland en een geluidsdiagram van de roepzang van het mannetje. De kaarten geven met een grijs blokje het voorkomen aan vóór 1990 en met een rode stip de latere waarnemingen. Achteraan worden de kaarten vergeleken met de meer nauwkeurige waarnemingen van het atlasproject 2006–2014.

Veel van de informatie in deze publicatie is afkomstig van het tweede atlasproject. Nadat het eerste project, van 1990 tot 1995, met enkele honderden medewerkers uitmondde in de publicatie *De sprinkhanen en krekels van Nederland (Orthoptera)*, veranderde de fauna beduidend en daarom werd besloten een tweede project te starten waaraan niet minder dan ruim 3700 medewerkers deelnamen. Dit project liep van 2006 (start van waarneming.nl!) tot 2014 en de gegevens werden verwerkt tot deze *Entomologische Tabel 8*.

Achteraan bevindt zich een overzicht van alle geluidsdiagrammen, een literatuurlijst, enkele trendgegevens i.v.m. het voorkomen van de verschillende soorten, een lijst van alle waarnemers met minstens 5 waarnemingen en een alfabetische index.

De tabel is zeer keurig uitgegeven en bevat een schat aan gegevens. Zij kan zonder meer met groot succes gebruikt worden als determineertabel voor de Belgische soorten. Een aanrader!

Willy De Prins